

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Principium latius patet, quam causa

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA I.

Principium latius patet, quàm causa

ESt enim omnis causa principium, sicut & Aristoteles *cap. II. L. V. Metaph.* ait. Sed non omne principium est causa. Nam privatio generationis principium est, ut ex *I. Phys.* constat, non causa. Primum punctum lineæ, signum illud longitudinis seu viæ, ex quo quis moveri incipit, itineris, aurora diei principium, non causa est. Theologi Latini, ut testatur Thomas *P. I. q. XXXIII, art. I.* Patrem in divinis principium Filii asserunt, causam esse negant. Quod nos alii discutiendum jam relinquimus. Hanc sententiam expressè legimus apud Averroëm. Ita enim, *V. Metaph. comm. 4.* *Causa, inquit, est minus universalis, quàm sit principium, quoniam causa solam dicitur de quatuor causis: at principium dicitur & de causis & de motus initio.*

II. Verùm hinc se offerunt difficultates ex verbis Philosophi. Nam in modò *cit. cap. L. V. Met.* ait, causam totidem modis dici, quot modis dicitur principium. Significat ergò, principium & causam æquè latèpatere, ac converti. Quod & expressè jam ante docuerat *IV. Met. c. II. t. 3.* his verbis: *Jam verò ens & unum, idem sunt & una natura, quod motuò se sequantur, quemadmodum principium & causa.*

III. Loca hæc plurimùm Interpretes torserunt.

runt. Viri Doctissimi respondent, nomen causæ aliquando latè & improprie accipi, aliquando strictius & proprie. Latè sumit Aristoteles XII. *Met. t. 12.* privationem causam appellans. Imò aliquando causa ipsi communius quid est & latius, angustius autem principium, quod constat ex *lib. V. de generat. animal. c. VII.* ubi ait: *Hoc est principium esse, ut ipsum quidem sit causa multorum, sed ipsius nulla sit superior causa.* Juxta hunc locum omne principium est causa, quia per causam in re cõ definitur, non tamen omnis causa est principium, quia causæ secundæ non sunt principia, quod ipsarum superior aliqua est causa. Quò pertinet, quod *t. 9. L. III. de anima,* dicit, *semper id, quod efficit, præstabilius esse patiente, & principium materia.* Ubi patet, significationem principii tam angustam esse, ut cum agente retrò currat, vel saltem ita restrictam, ut materiam non comprehendat. Respondetur igitur, Aristotelem in duobus *thesi præced.* citatis locis, vocem principii accipere in significato communi & latiori.

IV. Quam responsionem *testui L. IV. Metaph.* omninò satisfacere censemus: loco autem *c. I. L. V. Met.* adhiberi commodè posse non videtur, quòd id ratio à Philosophò ibi assignata permittere non videatur, quemadmodum patebit ex *S. VII.*

V. Visum est adducere explicationem hujus loci, quam Gabriel Vatzquetz *Parte II. Tomò II. dist.*

dist. C.
non est
diantur
cipium
dicatur
citur ca
in text
lam de
tibus e
ισουχων

VI.

Primò
quod l
modis
tis est
sapè.
onis e
quém
stantu
bent r
quia p
comp
vel eq
dem m
vel eq
um.

VI.

optim
bis, de

disp. CXXXIX. ex Alex. Alensi assert, & dicit, ibi non esse illū sensum, quòd causæ totidem modis dicantur, quot principium; sed hunc, quòd principium præter illos modos, quos ipsi assignavit, dicatur iisdem vel tot modis, quibus vel quot dicitur causa, quos *cap. seq.* proponit. Ait autem, in textu Aristotelis esse subintelligendam voculam $\delta\epsilon$ $\chi\eta$, principium, quam in verbis præcedentibus expresserat. Verba Aristotelis hæc sunt: $\iota\sigma\alpha\chi\omega\varsigma \delta\epsilon \kappa\alpha\iota \tau\alpha \alpha\iota\tau\alpha \lambda\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\tau\alpha\iota$ (supple) $\eta \delta\epsilon \chi\eta$.

VI. Hanc verò interpretationem ita deducit. Primum videm particula $\iota\sigma\alpha\chi\omega\varsigma$ significat idem quod latine *æque*, vel ut alii reddiderunt, *totidem modis*, vel *toties*. Deinde particula $\delta\epsilon$ continuantis est, & significat idem, quod *porro*, sicut alii sapè. At particula $\kappa\alpha\iota$, quæ vim habet conjunctionis copulantis, hæc debet in aliò sensu accipi, quæm intercum habet, ut periti linguæ Græcæ testantur, pro *perinde atque*, vel pro *atque* quæ habent rationem comparantis, & hoc præsertim, quia præcedit particula $\iota\sigma\alpha\chi\omega\varsigma$, quæ significat comparationem, nempe *totidem modis* vel *toties*, vel *æque*. Non ergò sic transferre debemus: *totidem modis autem & causa dicuntur* sed ita: *toties, vel æque porro ac causa, dicitur* (supple) *principium*.

VII. Atque secundum hanc explicationem optimè constat ratio Aristotelis, quam istis verbis, de quibus controversia est, immediatè sub-

licit. Ait enim: *ισαχως ἡ καὶ τὰ αἴτια λέγεται. πάντα γὰρ τὰ αἴτια δεχάι.* Quæ ratio non iam quadrare videtur ad expositionem S. V. traditam; licet aliàs eam non contemnamus. Quæ enim consequentia: Omnes causæ sunt principia. E. tot modis dicitur causa, quot principium; cum, quamvis substantia sit ens, non tamen tot modis substantia dicatur, quot ens. Quod si Aristoteles rationem suam ita formâisset; *causa utidem modis dicitur, quibus principium*, quia causa & principium sunt idem, aliquid concluderetur. Argumentatio: Causa est principium. E. principium præter modos, qui ipsi sunt assignati, licitur etiam tot modis, quot causas satis est congrua.

REGULA II.

Omnis causa agit.

I. Visum est in nostris hinc disputationibus de iis quoque agere, quæ pro Regulis sive Canonibus Philosophicis ab aliis habentur, cum reverrà non sine, in quibus numeramus præsentem propositionem, quam necessariæ veritatis principium esse, nonnulli sibi persuaserunt: Hinc respondententes ad hunc syllogismum, *Omnis causa agit. Materia non agit. Ergo. Materia non est causa*, concessã majorem, negant minorem, nec verentur asserere, materiã quoq; agere. Utuntur autem autoritate Scaligeri, qui *Exerc. CCCVII. Sect. XXVII. lib. II. de plaur. p. 292.* dicit: *Materiã hoc agere, ut forma existat, neq; dignã esse inter causas recenseri, si tantum patiatur.*

II.

II. Y
ristotele
modos
genera,
vδμωα,
non am
operatu

III. N
tes conc
statur P
corr. t. 5
quatenum
II t. 53.
Dan. π
ria est p
re alteri

IV. II
re alicui
numero
do, vel ce
jus est for
atè exhib
entitatem
exemplò.
aqua non
in sese ha
cit. Calo
calidæ, er
cendo no